

ABDULLA ORIPOV - O'ZBEK SHOIRI VA JAMOAT ARBOBI***Qurbonboyeva Saboxat To'raboyevna***

Xorazm viloyati Shovot tumanidagi

31-maktab ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Abdulla Oripov ijodi zamonaviy o'zbek adabiyotining yorqin sahifalaridan birini nomoyon etadi. Uning she'rlarida insonning chuqur ruhiy dunyosi va xalq tarixi tahlil etiladi. 1998 yil Abdulla Oripov "O'zbekiston qahramoni" unvoniga musharraf bo'lgan.

Kalit so'zlar: deputati va senatori, ona Vatan, xalq, badiiy saviya

Abstract: Abdulla Aripov is an Uzbek poet and public figure. Abdulla Aripov's work is one of the brightest pages of modern Uzbek literature. His poems analyze the deep spiritual world of man and the history of the people. In 1998, Abdulla Aripov was awarded the title of "Hero of Uzbekistan."

Keywords: deputy and senator, motherland, people, art level

Abdulla Oripov 1941 yil Qashqadaryo viloyati Kasonsoy tumani Nekuz qishlog'ida tug'ilgan. Uning otasi Orifboy Ubaydulla o'g'li mahalliy kolxoz vakili bo'lgan. Oilada sakkiz nafar farzand - to'rt o'g'il, to'rt qiz bo'lishgan, Abdulla Oripov o'g'illardan eng kenjasi bo'lgan. 1958 yil o'rta maktabni oltin medal bilan tamomlab, Abdulla Oripov tahsilni O'zbekiston Davlat universiteti o'zbek filologiyasi fakultetining jurnalistika bo'limida davom ettiradi. 1963 yil universitetni a'lo baholar bilan yakunlab, "Yosh gvardiyachi" tahririyatida muharrir bo'lib ishlaydi; (1967-1974) G'ofur G'ulom nomidagi adabiyot va san'at tahririyati muharriri va bosh muharriri; (1974-1976) "Sharq yulduzi" jurnalida bo'lim rahbari. 1972 yildan 1982 yilgacha Abdulla Oripov O'zbekiston yozuvchilar uyushmasida adabiy maslahatchi bo'lib faoliyat yuritadi; (1982-1983) Yozuvchilar uyushmasining Toshkent viloyati bo'linmasi kotibi; (1983-1985)

“Gulxan” jurnali bosh muharriri; 1985 yildan kotib, 1996 yildan 2009 yilgacha O‘zbekiston yozuvchilar uyushmasi raisi. 1988 yil O‘zbekiston mualliflik huquqini himoya qilish qo‘mitasi raisi etib tayinlangan. Abdulla Oripov Oliy Majlis birinchi va ikkinchi chaqiruvchi deputati va senatori (2005 yil 25 yanvar) bo‘lgan. 1998 yil Abdulla Oripovga O‘zbekiston Qahramoni unvoni topshirildi. “Qush” nomli o‘zining ilk she‘rini Abdulla Oripov universitetda o‘qigan kezlari yozgan. Abdulla Oripovning “Bahor”, “Birinchi muhabbatim”, “Kuz”, “Saraton”, “O‘zbekiston”, “Munojotni tinglab”, “Otello”, “Sarob”, “Dengizga”, “Malomat toshlari”, “Oltin baliqcha”, “Yuzma-yuz”, “Genetika” va boshqa she‘rlari - XX asrning ikkinchi yarmi o‘zbek adabiyotining yorqin namunasidir. 1965 yil uning ilk she‘riy to‘plami “Mitti yulduz” chop etilgan. Uning ketidan “Ko‘zlarim yo‘lingda” (1967), “Onajon” (1969), “Ruhim” (1971), “O‘zbekiston”, “Qasida” (1972), “Xotiro‘t” (1974), “Yurtim shamoli” (1974), “Hayrat” (1979), “Najot qal‘asi” (1981), “Yillar armoni” (1984), “Ishonch ko‘prigi” (1989), “Munojot” (19992), “Haj daftari” (1995), “Saylanma” (1996) she‘riy to‘plamlari bosilib chiqdi. Abdulla Oripov qalamiga “Jannatga yo‘l” (1978), “Tabib va o‘lim” (1980), “Ranjkom”, “Sohibqiron” (1996) dostonlari mansub. 2000-2001 yillar to‘rt tomlik saylanmasi bo‘lmish Abdulla Oripovning “Sara asarlari” nashrdan chiqqan. Abdulla Oripov 1992 yil 10 dekabrda O‘zbekiston Respublikasi Oliy Kengashining o‘n birinchi sessiyasida qabul qilingan O‘zbekiston Respublikasining Davlat madhiyasi muallifi. Shoir Dante Aligerining “Ilohiy komediyasini”ni, N.Nekrasov, L.Ukrainka, T.Shevchenko, K.Kuliyev va boshqalarning asarlarini o‘zbek tiliga tarjima qilgan. Abdulla Oripov she‘rlarini ona Vataniga bag‘ishlaydi. “O‘zbekistonda kuz” she‘rida u sevgi va nafosat ila ona diyorining go‘zalligini ifodalaydi: Ayni kuz, bog‘larning pishgan mevasi, Chumoli safiga tashlayman razm. Olma turshagining bordir egasi, Qarri ajinalar qilurlar bazm.

Porlab ko‘rinadi Qutbda yulduz,
Osmon ham qoramtir - rangi aslidir.

Sariq chakmon qiygan Xizr kabi
kuz, Chindan u donishmand ruhlar

faslidir. Afsus, bahorlarim o'tdilar ketib,
Terga botganicha qoldi saraton. Buyuk
tomoshaning so'nggini kutib, Fasllar
oralab kezdim sargardon.

Islom Karimovning ta'kidlashicha, Abdulla Oripov she'riyatining bugungi ma'naviyat va ma'rifat taraqqiyoti bosqichi muhim ahamiyatga egadir.

2007 yil 12 yanvarda O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasida O'zbekiston mualliflik huquqini himoya qilish agentligining Bosh direktori Abdulloh Oripov Jahon madaniyatining xazinasiga ijodiy hissa qo'shganligi uchun yuqori darajadagi "WIPO Creativity Award" oltin medaliga sazovor bo'ldi.

Mustaqillik o'zbek xalqiga o'zligini anglash va anglatish, tarixi, madaniyati, xalqona urf-odatlar va qadriyatlarini tiklash, milliy o'ziga xos xususiyatlarini namoyon etish uchun beqiyos imkoniyatlar, shart-sharoitlar yaratdi. O'zbekiston Prezidenti Islom Karimov ta'kidlaganidek, "...jamiyatning ma'naviy asoslarini yanada rivojlantirishda oilaning ahamiyatini yuksaltirish, har bir oilaning moddiy farovonligini oshirish muammolarini hal etishda davlat va jamiyat tomonidan e'tibor va g'amxo'rlik ko'chaytirilishi zarurligiga alohida e'tibor qaratildi.

Adabiyot har bir davrning ijtimoiy-siyosiy, ma'naviy-axloqiy muammolarini ko'tarib chiqishi va ularga javob izlashiga ko'ra tarbiyaviy ahamiyatga ega. Uning ijtimoiy-ma'rifiy xususiyati, ayniqsa, xalqning milliy ruhini ifodalab berishda ko'rinadi. Tabiiyki, bu jarayonda xalqona poetik tafakkur tarzi ijodkorning adabiy shaxsiyati darajasini namoyon qiladi. Chinakam iste'dod egasi, xalq dilining ulkan tarjimoni Abdulla Oripov ijodida xalqona poetik tafakkur tarzi yetakchilik qiladi.

Abdulla Oripov chinakam xalqning ehtiromi va e'tirofiga sazovor bo'lgan shoirdir. Uning xalq ardog'iga, el-yurt hurmatiga sazovor bo'lishining o'ziyoq ijodkorning she'r va dostonlari xalq ruhi va qalbining ifodasiga aylanganidan darak beradi. "Yozuvchilikning maktabi ham, dorilfununi ham bitta. U ham bo'lsa, bir umr hayotning ichida bo'lish, o'z xalqi bilan hamdardu hamnafas bo'lib yashash, haqiqat va adolatga sadoqat bilan xizmat qilishdir". Zero, Abdulla Oripov butun hayoti davomida "o'z xalqi bilan hamdardu hamnafas bo'lib" yashab, ijod

qilayotgan shoirdir. Chunki bu shoir uchun xalq mavhum tushuncha emas, u aniq mazmunga ega. Shoirning "Men nechun sevaman O'zbekistonni" she'rida aytilganidek, "Xalqim, tarix hukmi seni agarda Mangu muzliklarga eltgan bo'lsaydi, Qorliklarni makon etgan bo'lsayding, Mehrim bermasmidim o'sha muzlarga?" Mazkur fikrlarda shoir she'riyatining milliy ruhiyatini belgilab beruvchi pafos ufurib turadi.

Abdulla Oripovning inson hayotini, uning orzu-umidlarini yuksak badiiy saviyada ifodalagan, umuminsoniy mohiyatga ega bo'lgan xalqona poetik tafakkur belgilari yaqqol ko'rinib turgan asarlarini maxsus tadqiq etish bugungi adabiyotshunoslik ilmining dolzarb masalalaridan biridir.

Shoir o'z she'rlarida badiiy mazmunga mos shakl tanlaydi. Badiiy ijoddagi xalqona ruh insoniyatning bir necha ming yillik hamrohi bo'lgan xalq og'zaki ijodi motivlari, xalq badiiy tafakkuridagi yetakchi tamoyillar bilan uyg'unlikda idrok etiladi. Ayni shuning o'ziyiq Abdulla Oripov she'riyatini xalqona badiiy tafakkur nuqtai nazaridan alohida o'rganish extiyojini maydonga keltiradi. Bu esa, shubhasiz, shoir ijodidagi mazkur muammoning nazariy asoslarini, xalq donishmandligi, hikmatlar xazinasini va uning ildizlarini hamda folklor motivlarini bir butunlikda tadqiq etish masalasini keltirib chiqaradi.

Mukofot va unvonlari

- O'zbekiston qahramoni (1998)
- O'zbekiston xalq shoiri (1983)
- "WIPO Creativity Award" oltin medali (2007)
- Italiya yulduzi xalqaro sharafli ordeni (2015)
- Hamza nomidagi O'zbekiston davlat mukofoti (1983)
- Alisher Navoiy nomidagi O'zbekiston davlat mukofoti (1994)

2007 yil Oripov Jahon intellektual mulk tashkiloti (BIMT) tomonidan jahon madaniyati xazinasiga qo'shgan hissasi uchun oltin medalni qo'lga kiritdi.

2015 yil Italiya yulduzi xalqaro sharafli ordeni bilan taqdirlangan. Faxriy mukofot shoirga Italiya prezidenti Serj Sotarelloning taklifiga binoan topshirilgan.

O'zbekiston xalq shoiri A. Oripov hayotdan 2016 yil 5 noyabr kuni ko'z yumdi.

Uning yoshi 75 da edi. Toshkent shahridagi Chig'atoy qabristoniga dafn etilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Afoqova N. Abdulla Oripov lirikasida badiiy san'atlar: Filol.fan.nomzodi...dis. –Toshkent : 1997. –B. 142 .
2. Ashurova G. Abdulla Oripov she'riyatida an'ana va badiiy mahorat (obraz, g'oya va tasvir). Filol.fanlari nomzodi.....diss. avtoref.- Toshkent : 2008, - B. 26.
3. Aristotel. Poetika. Toshkent: "Adabiyot va san'at nashriyoti", 1980. – B. 149.
4. Begimqulov D. She'riyatimiz yulduzi. // Abdulla Oripov. Tanlangan asarlar. 4 jildlik, 1 jild. –Toshkent : 2000.-B.432.
5. Vohidov R, Hoshimova M. She'riyat - shoir yuragi. Toshkent:"Fan", 1987. B. 68.
6. Jabborov I. Abdulla Oripov she'riyatida tarixiy shaxs talqini. - Toshkent: Fan, 2008. –B. 100.
7. Yo'ldoshev B. Qashqadaryo badiiyati. Toshkent: "Sharq" NMK, 1998.-B. 464. 8. Norboyev B. Hayotni poetik talqin etish tamoyillari va mahorat muammolari. Filol. fan. d-ri..dis. avtoref. Toshkent: 1996.-B. 54.

References

1. Afokova N. Fine arts in the lyrics of Abdulla Aripov: Candidate of Philological Sciences ... dis. –Tashkent: 1997. –B. 142.
2. Ashurova G. Tradition and artistic skill in the poetry of Abdulla Aripov (image, idea and picture). Candidate of Philological Sciences diss. avtoref.- Tashkent: 2008, -B. 26.

3. Aristotle. Poetics. Tashkent: "Literature and Art Publishing House", 1980. -B. 149.
4. Begimkulov D. The star of our poetry. // Abdulla Oripov. Selected works. 4 volumes, 1 volume. –Tashkent: 2000.-P.432. 5. Vohidov R, Hoshimova M. Poetry is the heart of a poet. Tashkent: "Fan", 1987. -B. 68.
6. Jabborov I. Interpretation of a historical figure in the poetry of Abdulla Aripov. -Tashkent: Fan, 2008. –B. 100.
7. Yuldashev B. Kashkadarya art. Tashkent: NMK "Sharq", 1998.-B. 464.
8. Norboyev B. Principles of poetic interpretation of life and problems of mastery. Filol. fan. d-ri..dis. avtoref. Tashkent: 1996.-B. 54.